

Euripide

TROIENELE

415 î.Hr.

***** PERSONAJELE *****

POSEIDON

TALTHYBIU

MENELAU

HECUBA

CASANDRA

ANDROMACA

HELENA

CORUL TROIENELOR

În faptul zilei, sub pale de fum, Troia pustie. În fund,
acoperit de temple, Pergamul — creștetul întărit al Troiei.
În primul plan, barăcile aheilor. La intrarea uneia din ele,
nedeslușindu-se încă, o femeie în zdrențe e întinsă la pământ.

POSEIDON

Sunt Poseidon și ca să vin aici
Am părăsit săratul fund al Mării Egee,
peste care-și poartă pașii Cei mândri,
Nereidele¹ în cor. De când în juru-ntinderii troiene
Phoibos² și eu am ridicat cu drepte
Măsuri un zid de piatră,³ niciodată
Gândul meu bun n-a părăsit cetatea
Iubiților mei phrygi.
Ea fumegă Acum și pustiită a pierit
De lancea argoiană, căci Epeu⁴
Parnasianul⁵ din Phocida cu

1 Nereidele: fiicele lui Nereus, divinitate a mării.

2 Phoibos: "Strălucitorul"; epitet al lui Apolon, zeu al soarelui, al muzicii și al artelor.

3 Goniți din Olimp pentru nesupunere față de Zeus, Poseidon și Apolon slujiseră un an lui Laomedon, tatăl lui Priam, înălțând la porunca lui zidurile Troiei. (Iliada, VII 452 — 453 și XXI 442 și urm.)

4 Epeu. făuritorul calului troian.

5. Originar din preajma Parnasului, munte în Focida

al zânei Pallas meșteșug făcu
Un cal umplut cu arme¹ și-năuntrul
Cetății duse idolul fatal.
Deșarte-s luminișurile sfinte
Și templele sunt înecate-n sânge.
Pe treptele altarului lui Zeus
Ocotitorul, Priam căzu mort.
Mult aur, multe spoli² phrygiene
La năvile aheilor sunt duse.
Așteaptă un vânt bun în pânze, doar
De zece ani sunt ahtiați să-și vadă
Copiii și nevestele, hellenii
Ce-au asaltat cetatea. Pe când eu —

Căci sunt învins de Hera, argeiana
Zeița și de-Athena ce-mpreună
Legatu-s-au să piarză pe troieni³ —
Las gloriosul Ilion⁴ cu toate
Lăcașurile mele. Când pustiul
Cuprinde o cetate, suferă
Și zeii ce rămân fără prinos.
De vaietul femeilor menite
Prin sorți unui stăpân, prelung răsună

1 Vicleșugul cu ajutorul căruia aheii puseseră stăpânire pe orașul atâta vreme asediat e amintit în treacăt în Odiseea (IV 272; VIII 492) și amănușit povestit în cântul al II-lea al Eneideiului Vergiliu.

2 Spolii: pradă de război.

3 Dușmănia celor două zeițe pentru cetatea lui Priam și uneltirile puse la cale pentru a o distruge formează o bună parte din acțiunea Iliadei.

4 Ilion: Troia.

Scamandrul. Le-au luat arcadienii
Pe unele, pe altele thessalii.
Sau Tesezii¹ cei ce luptă-n fruntea
Feciorilor Athenei. Celelalte
Ce nu-s supuse sorților, menite
Ca roabe căpitanilor oștirii,
Sunt sub aceste corturi. Printre ele
E și Helena din Laconia, odrasla
Lui Tyndar, socotită printre roabe
După dreptate. Dacă cineva
Ar vrea s-o vază pe nefericita
Hecuba, e culcată lângă porți,
Și multe lacrimi varsă peste multe
Dureri.
Jertfită pe mormântul lui Ahile
Amar pieri copila-i Polyxene,
Pierduți sunt Priam și ai săi; fecioara
Pe care-Apollon divul a lăsat-o
În prada inspirației, Casandra,
O ia, uitând evlavie și ce
Se cade zeului, cu sila, ca soție
De taină, Agamemnon.
O, tu, odinioară fericită
Cetate, cui te las? O, ziduri mândre;
Să nu vă fi surpat Athena, fiica
Lui Zeus, erați și acuma în picioare! ²

1 Feciorii lui Teseu: Acamas și Demofon.

2 Traducătorul a omis aici versurile 48-94, a căror autenticitate nu-i pusă la îndoială de nici un editor.

Nebun e între muritori acela
Ce spulberă cetăți părginind
Altare și morminte - adăpostul
Sfințit al celor morți. Până la urmă
Acela e pierdut

(Iese. Hecuba înalță capiilor)

HECUBA

Sus, urgisito, capul ți-1 ridică
De la pământ, și umerii.
Nici Troia Și nici regina Troiei nu mai este.
(îndură cu tărie schimbătoarea Ursită.
Plutește prin strâmtoare și plutește
Printre puteri cumplite.
Nu opune Prora vieții valului.
Te lasă.
și
Vai, vai!
Ce mi-a fost dat să plâng, nenorocita
De mine, pierie patria, copiii
Și soțu-mi pier.
O, slavă din străbuni azi umilită,
Ah, ce nimic erai!
Ce să mai spun? Ce să nu spun? Și ce
Să plâng?

1 Următoarele patru versuri (în original trei) sunt citate de Stdbaios, care le atribuie corului. Majoritatea editorilor le restituie îns&Heubei, făcând să intervină corul abia după tirada reginei.

Mă copleșește greaua amortire
A mădularelor așa cum zac
Cu spatele întins pe acest aspru
Culcuș,
Vai, capul meu, vai tâmpelor, și vai
Coastelor mele! Ah, ce dor mă prinde
Să-mi legăn și să-mi unduiez spinarea
De amândouă laturile pentru
O ne-nteruptă doină de durere
în lacrimi. Muza însăși răscolește
Un sunet în urgia care-i mută
De cântece la cei bătuți de soartă.
(Se ridică și cântă)
Sprintene prore de năvi,
De vâsle purtate în sfântul Ilion,
peste noianul împurpurat și prin ale
Helladei sigure porturi în sunetul unui paian'
Blestemat de cavaleri și-n glasul
De naiuri sonore-ați legat
împletitele funii — învățul
Egiptului² vai, vai, în ale Troii limanuri,
umblând După nesuferita soție

1 Cânt coral în cinstea lui Apolon; prin extensiune, orice cânt de luptă și de biruință.

2 Grecii atribuiau egiptenilor născocirea pânzelor și a funiilor de corăbii împletite din papirus.

A lui Menelau, rușinea

Lui Castor,¹ a Eurotului
Faimă nebună, cea care
E ucigașa lui Priam,
Plugar a cincizeci² de copii.
Și care pe mine, Hecuba,
Nefericită m-aduse
La țărml acestei urgii.
Vai mie, vai, unde șed,
Lângă-ale lui Agamemnon
Corturi; ca roabă mă duc
Din casă, bătrână cernită,
Mi-e capul a moarte pustiu.
Dar, o, de troieni purtători
De lance sărmame soții,
Și voi, nenuntite fecioare,
Troia e-n flăcări, să plângem!
Cum pasărea strigă duios
Spre pui când aceștia-și iau zborul,
Așa voi începe și eu
Un cântec, dar nu chiar acela
Pe care alt'dată, aproape
De sceprrul lui Priam, purtându-mi
Pașii în horă, în bine

*1 Castor e unul din frații Elenei (numele celuilalt e Pollux sau Polydeukes). în Iliada, soața necredincioasă a lui Menelau își exprimă teama că amândoi vor fi auzit despre dânsa "multe ocări și ponoase"(III,242);
2 Numărul acestora ar fi fost chiar mai mare, după Iliada, VI 242 și urm.*

Bătute măsuri phrygiene¹
Rosteam către zei.
(întâia jumătate a corului iese din corturi.)

PRIMUL HEMI-COR

Strofa 1

Hecuba, ce tot strigi?
Și ce tot spumegi?
Ce vrei să spui?
Printre pereții casei
Am auzit durerile ce plângi,
Și spaima se aruncă-n inimi
Troienelor cari-n aceste case își plâng robia.

HECUBA

Pe năvile aheilor, copilă,
Se mișcă mâna care lopătează.

PRIMUL HEMI-COR

Vai mie, ce vor ei?
Vor să mă ducă
Acum pe mări,
departe de pământul

Cetății mele?

HECUBA

Nu știu nimica.
Dar prevăd urgie.

PRIMUL HEMI-COR

Vai, vai!
Acum veți ști, troienelor sărmane,
Durerea ce v-așteaptă.
Ieșiți afară din case. Argeii
Sunt gata de plecare.

HECUBA

Ei, ei!
Să nu lăsați afară
Pe cea înflăcărată de Bacchos,
Casandra, Rușinea alor noștri înaintea
Argeilor, menada, o durere
Peste dureri.
O, Troia, Troia jalnică, tu pieri
Și jalnici suntem noi, care te pierdem
Și viii și morții...
(A doua jumătate a corului vine din corturi.)

AL DOILEA HEMI-COR

Antistrofa 1
Vai mie, tremurând lăsat-am
Ale lui Agamemnon. corturi,
Ca să te-aud, regină.
Oare Argeii nu sunt puși să măucidă,
Pe mine ticăloasa? Și pe năvi
Năierii¹ nu sunt gata să apuce lopețile?
Vitejii tăi fii.

HECUBA

Copilul meu, cu sufletul cuprins
De-nfiorare, am venit aici
În faptul zilei.

1 Năieri - corăbieri.

AL DOILEA HEMI-COR

Venit-a cineva, un crainic
De la danai? Cui sunt menită oare
Ca roabă, eu sărmana?

HECUBA

Acum se trag, pesemne sorții tăi.

AL DOILEA HEMI-COR

O, cine mă va duce în Argos
sau în Phthia, sau în țara Arhipelagului,¹
nemernica de mine, Departe de Troia?

HECUBA

Vai, cui, nefericită, și-n ce țară,
Bătrână vei robi,² făptură tristă
De mort, icoană veștedă a morții.
De veghe-n fața porților va sta
Sau doică la copii va fi aceea
Ce-avea în Troia cea mai mare slavă.

1 înțelege: pe pământul vreunui ostrov din Marea Egee sau din Marea Ionică.

2 Temeri asemănătoare umbresc admirabila scenă a despărțirii lui Hector de Andromaca, în cântul al VI-lea al Iliadei: "Dusă prin Argos, vei țese știind de porunca stăpânei/ Și din Hiperia sau din Meseis tu apă căra- vei /Fără să vrei, că silită vei fi de cumplita nevoie,/Zice-va, cum te-ar vedea oarecine cu lacrimi pe față: /Asta-i femeia lui Hector, întâiul viteaz, căpitanul/Oastei troiene din vremea războiului cel de la Troia..." (451-456, trad. Murnu).

CORUL ÎNTREG

Strofă

Vai, cu ce lacrimi îți bocești căderea.
Suveica cea ageră
Voi mai trece-o prin ițe la Troia?
Casa părinților mei
O văd pentru ultima dată.
M-așteaptă mai grele-ncercări,
Fie c-aș merge-n culcușul
Unui hellen (oh, de ar fi
Pierdută și noaptea aceea Și sufletul meu!)
fie că Voi ajunge să scot din
Pirena Apă, roabă sărmană,
La fântâna cu ape-ncântate.
O, de-aș ajunge-n vestita,
Fericea lui Theseus țară!²
De n-aș vedea cel puțin
Eurotul cel groaznic, cumplitul,
Răul Helenei supus
Și unde, eu roabă,-aș putea
întâlni pe Menelau cel care
Făcut-a a Troiei risipă!

1 Cu versul 197 al textului grec începe primul stashnon al piesei, cânt al corului întreg ce ține până la versul 234.

2 Attica, al cărei elogiu — între altele pentru omenia locuitorilor ei — revine deseori în corurile celor trei tragici.

Antistrofă

Auzit-am că sfântul pământ
Al Peneiului, poala măreață-a
Olympului, plin de bucatc-i

Și plin de belșug.
Acolo aș vrea să mă duc,
în al doilea rând, după țara
Sfântă și plină de har
A lui Theseus.
Aud că țara Etnei lui Hephaistos dragă
Din fața Feniciei,¹ care
Născut-a siculicii munți,
Cu a virtuții cunună,
Aproape de cei ce plutesc
Pe Ionica Mare e țara
Udată de Crathis,² cel mai
Frumos dintre râuri.
El face Plete bălaie de aur,
Năluciri de foc și hrănește
Cu apele-i sfinte o glie
Bogată-n bărbați viguroși.
(Intră Talthybiu însoțit de oșteni).

1 Perifrază indică Sicilia, dragă lui Hephaistos, zeul-faur despre care se credea că-și are atelierul în craterul vulcanului Etna. Fenicia, amintită în text, ar putea fi Carthagina, colonie feniciană pe țărmul african, în dreptul "insulei cu trei colțuri".

2 Aluzia e la regiunea din sudul Italiei unde înflorise altădată Sybaris și unde în zilele lui Euripide fusese întemeiat de atenieni orașul Thourioi.

Iată și pe crainicul oștirii
Danailor cu proaspete solii
Că vine cu pas repede spre noi
Să le-mplinească.
Ce aduce oare?
Ce spune el?
Căci închinată suntem
Pământului spartan.

TALTHYBIU

Hecuba, știi că la Troia am făcut,
Pristav¹ fiind al oastei aheiene,
Adesea drumul. Mă cunoști, femeie,
Eu sunt Talthybiu. Vin ca să-ți aduc
Cuvântul de solie al oștirii.

HECUBA

De asta, oh, de asta-mi era teamă,
Troiene dragi, de mult.

TALTHYBIU

S-au tras pentru voi sorții.
Oare De data asta v-a fost teamă?

HECUBA

Vai! vai!

Și spune-mi în ce țară voi ajunge?
Au în Thessalia, în Phthia
sau în țara Lui Cadmos?

I Pristav. crainic

TALTHYBIU

Unui bărbat a căzut fiecare,
Nu toate laolaltă unuia.

HECUBA

Dar cine cui căzut-a și pe cine
Din noi o soartă bună o așteaptă?

TALTHYBIU

O, știu, dar să mă-ntrebi pe rând,
nu toate Odată.

HECUBA

Spune-mi, atunci, cui a căzut sărmana.
Copila mea, Casandra?

TALTHYBIU

Stăpânul Agamemnon
a luat-o Ca pradă.

HECUBA

Să fie roabă-n casa
Femeii din Laconia? Vai mie!

TALTHYBIU

Nu, ci în patul lui soție De taină.

I Agamemnon: fiul lui Atreu, craiul Mycenei, căpetenia bștilor grecești pornite să cucerească Troia.

HECUBA

Ea, preoteasă a lui Phoibos,
Pe care zeul cel cu plete
De aur a lăsat-o să rămână
Fără prihană?

TALTHYBIU

L-a săgetat iubirea pentru fata Cu duh divin.

HECUBA

Aruncă, fata mea, cheile ^l sfinte, Și de pe trupul tău desfă Podoaba sfintelor betele.

TALTHYI

Nu-i mare lucru să intri
In patul unui rege?

HECUBA

Și fata mea cea fragedă pe care
Mi-ați smuls-o, unde e?

TALTHYBIU

Vorbești de Polyxene sau de cine?

1 Efectiv, în Grecia veche, preoții și preotesele diferitelor divinități obișnuiau să poarte asupra lor cheile sanctualelor unde slujeau.

HECUBA

De ea vorbesc.
Cui au merit-o sorții?

TALTHYBIU

A fost merită-a sluji
Mormântului lui Ahile.¹

HECUBA

Vai mie, am născut-o să robească
Unui mormânt? Ce lege este asta,
Ce datină, o, dragul meu, E la helleni?

TALTHYBIU

Tu ferește pe copila ta.
E bine-acuma.

HECUBA

Ce-ai spus? Îmi vede ea
A soarelui lumini?

TALTHYBIU

Și-a împlinit ursita.
E ferită De orice rău.

1 Crainicul șovăie să dezvăluie mamei îndurerate adevărul, de care va lua cunoștință mai târziu. Sacrificiul Polyxenei a fost pus în scenă de Euripide în tragedia Hecuba.

HECUBA

Ce soartă are și soția
Lui Hector ¹ cel cu platoșa de-aramă,
Sărmana Andromaca?

TALTHYBIU

Feciorul lui Ahile ² a luat-o
Ca pradă.

HECUBA

Și eu cui sunt robită,

Eu care am nevoie
De-un sprijin pentru capul
Meu ofilit?

TALTHYBIU

Căzut-ai roabă lui Ulysse,³
domnul Ithacei.

HECUBA

Ei, ei, cu pumnii bate
în capul tău de plete văduvit,
Cu unghiile srașie-ți obrazii!

1 Hector. fiul lui Priam (regele Troiei). Hector este considerat cel mai viteaz apărător al cetății părintești.

2 Este vorba de Neoptolem.

3 Ulysses. numele latin al lui Odiseu, fiul lui Laertes, regele Ithacei. El este eroul Odiseei.

Vai mie! Sunt sortită să fiu roabă
La vatra unui fur fără per^chs.
Unui vrăjmaș al dreptului,
Unui balaur fără lege
Și unei limbi cu două rosturi,¹
care toate
Le schimbă una-ntr-alta, ură
Punând în locul dragostei...
Jeliți-mă, troiene, căci restriștea
Cumplit mă bate.
Pierdută sărmana de mine
Sortii celei mai triste
Căzutu-i-am pradă.

CORUL

A ta o știi, regină,
Dar cine din ahei
Sau din helleni
e domnul soartei mele?

TALTHYBIU

Plecați, oșteni, s-aduceți pe Casandra
Cât de curând, aici, căci se cuvine
S-o dau pe mâna capului oștirii.
Apoi voi duce celorlalți pe cele

1 Faima nestatorniciei și a dibăciei lui Odysseu, ilustrată în epopee de atâtea episoade faimoase, nu era, cum se vede, imaculată. Pentru Euripide el e înainte de toate urzitorul intrigii împotriva nevinovatului Palamede, pusă în scenă într-o tragedie astăzi pierdută.*

** Palamedes. erou din mitologia greacă. Participă la cucerirea Troiei, dar fu ucis cu pietre ca trădător.*

Ce și-au ales ca roabe.
Ah, de ce arde-năuntru a faclei
Văpaie? Pun foc sau ce fac
Troienele pe cale de-a fi duse

Din țara lor în Argos? Vrând să moară
Și-aruncă-n flăcări trupul? Da, cu greu
Un suflet liber,¹ în împrejurări
De acest fel, poate să-ndure răul.
Deschideți! Ci deschideți! Nu cumva
Să mi se facă o vină din asta:
Ce li-i lor drag e urât de ahei.

HECUBA

Nu, nu e nici un foc,
Ci copila mea dragă, Casandra
Menada, se-avântă spre noi.
(Intră Casandra în delir cu o faclă în mâini)

CASANDRA

Strofă

Ridică, apropie focul.
Port facla, ador, luminez,
Vedeți, vedeți,
Cu flacăra templul acesta. '
O, domn Hymeneu!...
Ferice de tine, o mire,
Ferice de mine, mireasă,

1 După o opinie deseori exprimată în antichitate, orice om pierde jumătate din ființa lui o dată cu libertatea.

în patul regal de la Argos,
Hymeneu,¹ Hymeneule Doamne!
Fiindcă tu, mamă, prin lacrimi
Și gemete plângi pe tatăl meu
mort și patria-mi dragă,
Eu pentru propria-mi nuntă
înălțând vâlvătaile faclei,
Din flăcări, din străfulgerări,
Iți dau, Hymeneule, ție
îți dau, o Hecate,² lumina
Ce după datină arde
la nunta fecioarelor.

Antistrofă

Scapără-n aer piciorul
și corul tu du-ni-1, tu du-ni-1: Evan, Evoe!³
Ca-ntr-ale tatălui meu
Preafericite zile,
Corul e sacru.
Tu du-ni-1,
O, Phoibe,
acum printre dafini
în templul tău pentru
Preotese ce-ți sunt,
Hymeneu, Hymeneu,

Hymeneule doamne!
Horește, mamă,
intră-n joc și pașii
Rotește-ți-i după ai mei
și mersul Tău drag ți-l poartă.

1 Zeu al căsniciei, slăvit în cântecele de nuntă chemate după numele lui "hymenee".

2 Hecate: divinitate a lunii, identificată uneori cu Artemis.

3 Sunt strigătele menadelor în cortegiile bacchice și îndeobște în ceremoniile în cinstea lui Dionysos.

Cântați, o, Hymeneu,
în cântece de slavă
Strigați-o pe mireasă.
Haideți, o, fete din Troia,
în pepluri¹ frumoase, cântați
Pe mirele meu, pe ursitul
Patului nunților mele.

CORUL

Regină, nu lăsa pe fiica ta,
Bacchanta-nflăcărată,
să n-o ducă întraripatu-i
salt până la oastea Argeilor,

HECUBA

Hephaiste, tu porți flacăra la nunta
Celor muritori, dar ce grozavă
E flacăra pe care o-ncingi aici,
Și ce departe
Sunt marile-mi nădejdi, vai, vai, copilă,
N-aș fi crezut că sub tăișul spadei
Și lancea argeiană vei nunti
Odată nunta-ți.
Adă facla, nu porți drept văpaia
în fuga ta nebună, iar restriștea
Nu ți-a-ntors mințile, copilă,
și-n aceeași Stare-ai rămas.

1 Veșmânt feminin, tunică sau simplu vâl în care se infașura trupul.

Luați faclele de-aici și prin jelanie răspundeți
Acestor cântece de nuntă, o, troiene!

CASANDRA

O, mamă, încunună capul meu
învingător și-apoi te bucură de nunta
Domneasc-a mea. Și du-mă, și de nu-ți
Par plină de avânt, du-mă cu sila,
Căci dacă Loxias* e viu, se va-nsoți
Cu o soție mai cumplită ca Helena
Vestit aheilor domn Agamemnon. Îl voi ucide. Casa lui

..... -

Din nou voi spulbera-o împlinind
A fraților și a tatei răzbunare ²
Dar voi lăsa urâtul la o parte,
Nu voi cânta în imnuri nici securea
Ce pe grumazul meu se va abate,
Și pe al altora,
Nici luptele de-mamă-ucigașe³
Pe cari nunta mea le va aprinde,
Și nici pieirea casei lui Atreu.
Cetatea noastră o voi arăta
Mai fericită ca aheii.

1 Loxias: ("Piezișul" sau "Curmezișul"), numele lui Apolon ca profet și zeu al oracolelor. într-adevăr, acestea nu se rosteau niciodată limpede, de-a dreptul, ci în formule învăluit.

2 Aluzie la sfârșitul tragic al lui Agamemnon. Cf. mai sus drama cu același nume a lui Eschil.

3 Cf. sfârșitul celei de a doua părți a Orestiei, Purtătoarele de prinoase.

Sunt plină de zeu și totuși în afară
De nebunia lui.
De dragul unei singure femei
Și-al unei patimi singure pierit-am,
Văzând-o pe Helena, mii de vieți.
Iar căpitanul oastei, înțeleptul,
Jertfit-a pentru tot ce-i mai spurcat
Tot ce-i mai scump, copila,¹ bucuria
Din casă dând-o fratelui în schimbul
Unei femei răpite doar cu buna
Ei voie, nu cu sila.
Și după ce veneau pe dulce țărmlul
Scamandrului, mureau luptând
nu pentru întinsul țării lor,
nici pentru zidul Cetății lor.
Cei prăpădiți de Ares
Nu și-au văzut copiii nici n-au fost
De mâinile unei soții iubite
învălurați în giulgiu, ci în glie
Străină zac. în casa lor aceeași
Durere s-a-ntâmpnat: femeile
Lor văduve mureau, ei înșiși fără
Copii acasă, fiind doar părinții
Unor copii ai nimănu.
Și la mormantul Lor
nu e nimeni care să aducă
Pentru ei Gliei sângele prinos.
Deci, iată cu ce laudă se poate

1 Ifigenia, fiica lui Agamemnon, ucisă la Aulis pentru a asigura succesul expediției pornite s-o recâștige pe Elena.

Mândri oștirea lor.
Troienii însă mai întâi mureau —
Aceasta e și slava cea mai mare ²

Pentru moșia lor. Iar cei uciși
De lance erau duși de către prieteni
Acasă-n glia patriei, acolo
Pământu-i învelea, puși în mormânt ?-
De mâinile ce se cădeau să-i pună.
Troienii ce scăpau din bătălie
Veneau acasă-n timpul zilei la
Nevestele și la copiii lor,
Plăceri ne-mpărtășite de ahei.
Cât despre trista soartă a lui Hector
Ascultă cum se cade s-o privești:
Moare răpus, dar moare cajibărbatul
Cel mai bogat în glorie.
Venirea Aheilor îi împlinește faima.,
Să fi rămas acasă el, oricât
De mare, ar fi fost necunoscut.
Iar Paris, s-a-nsurat cu a lui Zeus Fiică.³
Făr-aceasta nuntă nimeni
N-ar fi vorbit de dragostea-i de-acasă.
Cine-i cuminte e dator să cruțe

1 S-au omis în traducere versurile 384 — 385.

2 De reținut atitudinea lui Euripide, favorabilă învinșilor, atât de deosebită de opinia comună, după care războiul Troiei ar fi fost isprava cea mai glorioasă din greutul grec.

3 Soră cu Dioscurii Castor și Pollux, Elena trecea drept fiică a lui Zeus. Cf. Iliada, III 199, 238, 418,426.

Lumii un război, dar dac-ajunge
La el, cunună de dorit e-aceea
A unei morți frumoase pentru țară.
Nu e frumos să pieri fără de faimă.
De aceea, mamă, să nu plângi nici țara
Nici patul meu de nuntă. Pe aceștia,
Nesuferiți ce sunt, prin nunta mea
Eu îi voi pierde.

CORUL

Cu ce plăcere
Râzi de durerile tale și cum cânți
Un cântec pe care însăți tu
Îl vei adeveri ca o minciună!

TALTHYBIU

Să nu te fi înflăcărat Apollon,
Nu de pomană-ai fi-nsoțit cu vorbe
De-acestea pe stăpânii mei spre țară.
Dar, după câte văd, și măreția
Și-nțelepciunea nu-s cu mult mai bune
Decât nimicul ce sunt eu, căci celnai mare
Domnj5este_toji hellenii_Ajiui
Cel drag al lui Atreu, luat-a
În dragoste aleasă o nebună.

Eu sunt sărac, dar n-aș fi vrut s-o am
Pe asta ca femeie. Și acum —
Fiindcă nu ești zdravănă la minte —
Ocările către argei rostite
Și laudele phrygilor le-arunc
în vânt. Ci vino după mine
La năvi, o, mândro
Mireasă-a căpitanului!

(Către Hecuba)

Tu, când feciorul lui Laert ar cere
Ca să te ducă, du-te. Vei fi roaba
Unei femei cu multă-nțelepciune.¹
Așa spun cei care-au luptat în Troia.

CASANDRA

Ce slugă de speriat! De ce au nume
De crainici acești oameni care sunt,
Spre spaima muritorilor, unealta
Tiranilor și-a țărilor? Tu spui
Că mama va ajunge-n casa lui Ulysse.
Atunci unde mai e cuvântul
Lui Phoibos care-a spus în fața mea
Că va muri aici? Pe celelalte
Nu le voi mai rosti. Bietul Ulysse,
Nu știe ce-i rămâne să îndure!
Ca aurul de bună suferința
Mea și a Troiei-i va părea odată,
Căci zece ani vor trece lângă cei
Trecuți aici și va ajunge singur
în țara lui. Vedea-va² strâmta cheie

1 Penelopa, soția credincioasă a lui Ulisse.

2 Prezicerile din versurile următoare privesc, toate, episoade din Odiseea (IX I și urm.), povestite de erou în popasu-i la curtea lui Alkinoos și familiare cititorilor lui Homer.

De piatră unde șade-ngrozitoarea
Charybdă' și Cyclopul care suie
Pe munți, înghițitor de carne crudă,
Pe Circe² ligureana, făcătoare
De porci, și va cunoaște naufragii
Pe marea cea sărată, va cunoaște
Al lotusului dor și boii sacri
Ai Soarelui care în carnea lor
Vor prinde grai și-i vor trimite-amare
Voci lui Ulysse.
Ca să închei: de viu va pogori
In iad scăpând de unda mlaștinei spre a
Afla, odată-ntors acasă,
Mii de dureri.
Dar de ce s-arunc lui Ulysse atâtea

Amenințări?
(Către Talthybiu)
Mergi cât mai repede,
vreau ca în iad să mă dau
Mirelui meu. în trist chip
ți-or săpa un mormânt
Noaptea, nu ziua,
o, cel ce te-arăți în atâta Glorie,
o, căpitan al danailor.
Mie Mi-or arunca în prăpăstii cadavrul
Gol, unde curge-n puhoai
o apă de iarnă, Lângă mormântul
mirelui meu și acolo
Fiarele codrului da-vor
ca pradă fecioara
Nchinată lui Phoibos.

1 Charybdă. monstru marin, spaima corăbierilor.

2 Circe. vrăjitoare vestită.

Beteală a celui mai drag
dintre zei și voi semne
Ale cucerniciei vă las, las zilele
sfinte în mijlocul cărora luceau altădată.
Plecați, Eu vă smulg de pe mine.
Când încă mi-e trupul
Fără prihană le dau adierilor repezi
Să ți le ducă, profete, divine Apollon.
Unde-i corabia domnului vostru?
Și unde Cereți să merg?
Așteaptă, mai bine, să bata
Boarea în pânze. Nu știi! dar luat-a din țară
Pe una din cele trei Erinyi¹. Cu bine, o, mamă,
Nu lăcrima. O, patrie dragă și voi frații mei
De sub pământ și tu tată cel ce viață ne-ai dat,
Nu mă veți aștepta îndelung,
Voi veni la cei morți în triumf, după ce
Voi fi spulberat pe Atrizii²
care ne-au dus la pieire.
(Casandra și Talthybiu, însoțit de oștenii săi, ies. Hecuba, de durere, cade).

CORIFEA

Voi cari vegheați peste bătrâna
Hecuba, nu vedeți că ea,
Stăpâna voastră, fără strigăt cade întinsă jos?
N-o prindeți? Veți lăsa-o
Voi, rele ce sunteți, pe ea, bătrâna
Regină, la pământ? Ci ridicați-o!

1 Alecto, Megea și Tisifone, zeițe ale ispășirii, răzbunătoare ale sângelui vărsat. Cf. tragedia lui Eschil Eumenidele.

2 AtrizT. urmașii lui Atreu.

(Tinere troiene din cor încearcă s-o ridice pe HECUBA)

Lăsați-mă — nu totdeauna-ți place
Ce e plăcut, o, fetelor! — să zac
Așa pe jos, căci zăcerea e bună,
Eu care sufăr, suferii și voi
Mai suferi atât!
O, zei! Strig răi ajutori în luptă
Și totuși se cuvine să chemăm
Pe zei în lupta noastră cu ursita
Cea rea.¹ Copila mea, Casandra, tu
Cea care vorbeai cu zeii,
Prin ce urgie te despoi
De fecioreasca ta neprihănire!
Și tu, o, Polyxene, unde ești, Sărmano?
Nici un fecior și nici o fată nu e
Intre ațâți copii ce am născut
S-ajute pe nemernica de mine.
De ce mă ridicăți? E vreo nădejde?
Purtați-mi pașii, cei pe care-odată
Troia-i văzu maiestuoși și care
Acum sunt cei ai unei roabe, acolo
Unde pe paie mi-aș putea așterne
Și pe o piatră mi-aș întinde capul.
Căzută să mă las să mor acolo,

1 Lipsesc, în traducerea românească, versurile 472-499, toate spuse de Hecuba.

Topindu-mă-n lacrimi.
Din cei pe care soarta-i desfătează
Nu socotiți pe nimeni fericit
Mai înainte de a ști cum moare.¹

CORUL

Pe Ilion cântă-mi-l, o,
Muză, la noile imnuri
Prin lacrimi făcând să răsune
Cântare de moarte.
Voi intona acum un cântec Troiei,
Voi spune carul cel cu patru roate
A cărui cumplită intrare
Făcut-a din mine, sărmana¹ !
Captivă argeilor, calul
Care cutremura
Cerule albastru, lucind
Din căpestre de aur, prea plin
De oșteni, și pe care la porți
Îl lăsasera-aheii.
Tare strigat-a atunci
Poporul troian stând pe stâncă:

Mergeți, voi cei ce-ncheiați suferințele voastre
Urcați în acest idol de lemn,
închina-1-om fecioarei din Troia,
Fiica lui Zeus.
Cine din tineri și cine

1 Cf. ultimele versuri din Oedip-rege.

Dintre bătrâni n-a ieșit de acasă?
în imnuri cântând au slăvit
Violenia fatala.
întregul popor phrygian
Se duse la porți să privească,
Tăiată în brazii de munte
Unealta argeilor, jalea
Dardaniei, darul
Dat nemuritoarei
Zâne,-nchinare fecioarei
Ne-nduplecate.
Legându-1 cu funii, așa
Cum se trage carena cea neagră
A unei nave, l-au adus divinei
Pallas, templul fatal
Patriei noastre.
în mijlocul lucrului și-al
Bucuriei, la nașterea nopții,
întunecimea veni. Atunci răsunară
Și flautul lybic și-al Phrygiei cântec. Fecioare
în aerul fremătător,
De pași, intonau o cântare
De bucurie. De-atâta
Scânteietoare lumină
întunecata văpaie
Din vetre parcă ar fi stinsă.
Iar eu lângă templu-i cântam
La cor pe fecioara munteană¹

1 Artemis, zeița vânătoarei prin păduri și munți. 184

Fiica lui Zeus, când iată
Că în cetate coboară
Din ale Pergamei¹ temple
Un strigăt de moarte.
Pruncii cei dragi se prindeau
Cu mâini temătoare de straiul
Mamelor. Din ascunzișu-i —
Lucrul Palladei fecioare —
Ares ieșea la lumină.
Și-n jur de altare-ncepu
Măcelul troienilor, iar în singurătate,
în patul Lor, ale fetelor plete

Cădeau închinată: cunună
Pentru feciorii Helladei,
Prinos funerar pentru Troia.
(Pe un car tras de oșteni,
încărcat cu spoliile phrygiene
printre care giganticul scut al lui Hector —
intră Andromaca, în brațe poartă pe Astyanax).

CORIFEA

Hecuba, tu o vezi pe Andromaca
Venind purtată de un car străin?
Cum lângă sânu-i tremurând se zbate
Astyanax cel drag, fiul lui Hector,
Și armele phrygienilor luate
în luptă și cu care-al lui Ahile
Fiu va găti altarele din Phthia
La-ntorsul de la Troia?

ANDROMACA

Strofa 1

Aheii care-mi sunt stăpâni mă duc.

HECUBA

Vai mie!

ANDROMACA

De ce cânti paianul trist?

HECUBA

Vai, vai!

ANDROMACA

Al suferinței mele...

HECUBA

O, Zeus!

ANDROMACA

Și al soartei ce mă bate.

HECUBA

Copila mea!

ANDROMACA

Ți-am fost odinioară.

HECUBA

Antistrofa 1

Pierdut avutul meu,

pierdută Troia...

ANDROMACA

Sărmană...

HECUBA

Și pierduți îmi sunt copiii!

ANDROMACA

Vai, vai!

HECUBA

Copiii mei, vai ale mele...

ANDROMACA

Dureri!

HECUBA

Nefericită soartă...

Cetății...

Care fumegă.

ANDROMACA

Strofa 2

Vino, bărbatul meu.

HECUBA

Din Hades tu chemi pe feciorul

Meu, o, sărmană!

ANDROMACA

Scut al soției tale!

HECUBA

Antistrofa 2

Și tu, o, batjocura-aheilor...

ANDROMACA

Părinte al stăpânului meu,

Cucernice Pryam...

HECUBA

Du-mă în Hades cu tine.

ANDROMACA

Strofa 3

Mare e dorul acesta!

HECUBA

Mai cruntă durerea ce-ndur.

ANDROMACA

Cetatea pierit-a.

HECUBA

Durere

Peste durere ne bate.

ANDROMACA

Zei erau mânioși când de soartă scăpatu-ți-au fiul.¹

El de dragul acelei nuntiri blestemate pierdut-a

Pergama Troiei. însângerate ale morților trupuri

Zac la picioarele zânei Pallas,

și-s pradă la vulturi,

Sub jug închinat-a el

Troia ca roabă.

HECUBA

Antistrofa 3

Patrie fără noroc...

ANDROMACA

Te las și pe tine te vaiet.

HECUBA

Vezi sângerosul sfârșit...

ANDROMACA

Și casa în care născut-am.

HECUBA

Copii, într-o țară pustie vă lasă acum mama voastră.

Ce tânguioase cântări și ce mare-i tristețea aceasta:

1 Este vorba de Paris, fiul lui Priam și al Hecubei, cel care a răpit-o pe frumoasa Elena, regina Spartei.

Lacrimi în lacrimi se varsă

peste durerile casei.

Bine-i de morți.

Ei își uită durerea.

Și nu cunosc lacrimi.

CORUL

Ce dulce-i pentru cei în suferință

Jelania cântărilor funebre,

Și pentru cei care plâng

Ce dulce e muza tristeții!

ANDROMACA

O, mamă a bărbatului cel care

Cu lancea lui a prăpădit pe mulți
Dintre ahei, o, mumă a lui Hector,
Vezi tu aceasta?

HECUBA

Aceasta văd la zei:
Cât turnurile-nalța
Ce nu-i nimic și spulberă ce-i slava!

ANDROMACA

Sunt dusă cu feciorul meu ca pradă,
Mândria noastră merge în robie,
Prefacere cumplită suferind.

HECUBA

Cumplită e ursita.
Chiar acum
De lângă mine
a plecat Casandra
Cu sila smulsă.

ANDROMACA

Vai, vai!
Alt Aias,¹ așa mi-a părut,
S-a arătat a doua oară
Copilei tale. Dar te dor și alte
Dureri.

HECUBA

Sunt făr' de număr, fără de măsură.
Dureri peste dureri vin pe-ntrecute.

ANDROMACA

Muri și Polyxene, fiica ta,
Ucisă la mormântul lui Ahile,
Prinos celui mort, fără suflet.

HECUBA

Vai mie, sărmana, cuvântul
Pe care altădată Talthybiu
Nu-1 lămurise bine, iată Ce lămurite!

ANDROMACA

Eu însămi am văzut-o pogorând

I în noaptea din urmă a Troiei, Aias, fiul lui Oileu, scosese cu sila pe Casandra din templul Athenei, unde-și căutase adăpost. Scena e descrisă în versuri de neuitat în cântul al II-lea al Eneidei: "Acuma iată c-o târau din templul Minervei, chiar de la altar, pe fata / lui Priam, pe Casandra, despletită, /priviri de foc nălțând în van spre ceruri, / numai priviri, căci mâinile gingașe /în lanțuri îi erau încătușate..."

Din acest car, am învelit-o în văluri
Și am gemut peste cadavrul ei.

HECUBA

Vai, vai, copilă, nemiloasă moarte.
Vai, vai, și iarăși, groaznic pierii și tu!

ANDROMACA

Pieri cum a pierit, dar soarta ei
Mai fericită-i ca viața mea.

HECUBA

Nu e același lucru, o, copilă,
A fi-n lumina zilei și-a fi mort,
Căci moartea e nimic.
Vieții li mai rămân nădejdi.

ANDROMACA

O, mamă, născătoare, ia ascultă
Cuvinte prea frumoase care-or pune
Pe inima ta balsam! E tot una
Să nu te naști și să fii mort. Mai bună \
E moartea ca o viață de dureri.¹
Nimic nu doare când nu simți durerea
Dar cel care din mare fericire
Nefericit ajunge, rățăcește
Cu sufletul în starea din trecut.
Așa, e ca și cum n-ar fi văzut

1 O reflecție asemănătoare în drama lui Sofocle Oedip în Colonos.

Lumina zilei. A murit, nu știe
Nimic din ale ei dureri. Eu însă
Care-mi doream un bun renume, iată
L-am căpătat, urgie a vieții mele!
Înțelepciunea care nu-i lăsată
Femeilor am pus-o la-ncercare
In casele lui Hector. Mai întâi,
Nevrednică sau nu, oricum, femeia
Ajunge de ocară când nu stă
Acasă. Lăsând dorul la o parte,
Eu rămâneam acasă și-năuntrul
Cămării mele nu lasam să intre
Palavra femeiască, cumpătul
Mi-era învățător, știam a scoate
Din mâna însămi lucrul cel de preț.
Tăcută limbă, chip plăcut aveam
Către bărbatul meu, știam și când
Se cuvenea să-nving și când anume
Se cuvenea să-l las să-nvingă el.
Și ajungând renumele acesta

La oastea aheenă m-a pierdut.
De cum am căzut prinsă, fiul lui
Ahile a vrut ca să mă ia soție:
în casa ucigașilor voi fi,
Așadar, roabă. Dacă alungând
Iubita față a lui Hector voia
Deschide inima-mi bărbatului de-alături,
Nu voi părea necredincioasă față
De mort, și respingând pe celălalt
Voi fi urâtă de stăpânii mei...
Deși se spune că singură
îmbrățișarea poate să dezlege
Ura femeii pentru patul unui
Bărbat, eu nu pot suferi pe aceea
Care, de lângă soțul ei trecând în alt culcuș,
iubește pe un altul.¹ în tine,
Hector dragul meu, avui
Bărbatul care-mi împlinea iubirea:
înțelepciune, naștere, avere
Și vitejie, în ele erai mare!
Fără prihană m-ai luat din casa
Părinților și cel dintâi intrat-ai
în patu-mi de fecioară, și acum.
Tu ai pierit, iar eu voi fi purtată
Pe-o navă spre Hellada, ca o roabă-n
Jugul robiei. Moartea Polyxenei
Pe care o plângi atât nu este oare
Mai puțin cruntă ca durerea mea?
Pierdut-am până și nădejdea
Care rămâne muritorilor și nu
Mă fură visul c-aș putea odată
Să viețuiesc în liniște, și dulce-i
Să poți visa!

CORUL

Te zbuciumă aceleași suferințe
Ca și pe mine, și plângând mă-nveți în ce restriște cad.²

1 Omise, versurile 669 — 672.

2 S-au omis de traducător versurile 686 — 687.

HECUBA

Năierilor, dacă li-i dat să-ndure
Furtună nu prea aprigă, li-i dor
Să scape de nevoie: unul merge
La cârmă, altul la catarg și altul
în fundul năvii să alunge apa.
Dar dacă marea-nfuriată se avântă
Peste măsură, ei se-ncredințează
Soartei, în voia cursurilor mării.
Așa și eu, prin multele-mi dureri,

Sunt mută, mă supun cu gura-nchisă,
Nu pot învinge groaznică furtună
A zeilor asupra-mi.
Ci, o, copilă dragă, lasă soarta
Lui Hector; lacrimile tale nu-l
Pot mântui. Cinstește pe stăpânul
Tău de acum și dă-i dulcele farmec
Al darurilor tale. Ți-e bărbat.
Și de vei face-așa, vei bucura
Pe cei ce te iubesc și poate vei
Aduce Troiei darul, cel mai mare.
De a crește pe al fiului meu fiu,
Pentru ca, odată, poate, fiii
Născuți din el să-nalțe iarăși Troia,
Cetatea noastră să se nască iarăși!
(Intră Talthybiu însoțit de oșteni)
Dar alt prilej de vorbă se ivește,
Căci văd din nou venind pe crainicu
Aheilor, cu vestea unor alte
Porunci ale oștirii.

TALTHYBIU

Soție a lui Hector, care a fost
Odată cel mai bun dintre troieni,
Să nu mă blestemi. Fără voia mea,
Vestire-ți fac de la danai
și de la Fiii lui Pelops.

ANDROMACA

Ce este? Ce amaruri îmi aduce
Cuvântul tău?

TALTHYBIU

S-a pus la cale ca feciorul tău...
Cum să mai spun cuvântul?

ANDROMACA

Să n-aibă același domn cu mine?
Spune.

TALTHYBIU

Nici unul din ahei nu-i va fi domn.

ANDROMACA

Lăsa-vor ei aici această mladă
A Phrygiei?

TALTHYBIU

Eu nu știu cum să-ți spun
Mai blând durerea.

ANDROMACA

Pricep sfiala ta,
Afară de atunci când spui "durere".

TALTHYBIU

Îți vor ucide fiul.
Află marea Durere.

ANDROMACA

Vai de mine!
Aud ceva mai groaznic decât nunta.

TALTHYBIU

înduplecă Ulysse pe heleni,
Spune...

ANDROMACA

Vai, vai, mă bat dureri peste măsură!

TALTHYBIU

A spus că nu se cade a crește fiul
Unui părinte atât de mare.

ANDROMACA

Așa
Să-nduplece și-atunci când va fi vorba
De fiii lui!

TALTHYBIU

... că e neapărat
Să-1 aruncăm din turnurile Troiei.
Ci lasă-ne s-o facem, și sa pari
Mai înțeleaptă, nu-1 tot strânge-așa
La pieptul tău, îndură suferința
Mărinimos, căci nu-i nici o putere,
Nu poți împiedica nimic și n-ai
De nicăieri vreun ajutor. Gândește-te:
Și țara și bărbatul tău pierit-au,
Ești în puterea altora, iar noi
Suntem destui ca să luptăm aici
Cu-o singură femeie. Nici o luptă
Deci, nu-ncerca, să nu te faci de râs
Și de ocară și vreau să n-arunci
Aheilor blesteme. De vei spune
Cuvinte care-ar mânia oștirea,
Copilul tău nu va avea mormânt,
Nici milă. Dacă însă în tăcere
Te pleci în fața soartei, n-ai să lași
Pe fiul tău fără mormânt și însăși
Tu vei afla pe-ahei mai buni cu tine.

ANDROMACA

O, dragul meu copil, odorul meu,
Tu vei muri ucis de-o mână cruntă,
Lăsând pe mama ta nenorocită.
Mărinimia tatălui tău, care
A fost o izbăvire pentru mulți,
Te-a prăpădit pe tine, vitejia
Părintelui nu ți-a purtat noroc.
Fatal culcuș de nuntă, triste nunți
Ce m-au adus odinioară în casa
Lui Hector
Eu n-am născut un fiu ca să-l dau jertfă
Danailor, ci ca să fac un rege
Al Asiei cu holde-mbelșugate.
Copile, plângi, simți soarta rea cu tine,
De ce te-agăți cu mâini înfrigurate
De straiul meu, tu pasăre căzută
Sub aripile mele? Nu răsare
Din Glie Hector înarmat cu' lancea-i
De glorie. Puterea phrygiană
Și neamul părintesc s-au dus acum.
Un salt sfâșietor de sus, cu capul
Nainte și cădea-vei fără milă
Și răsufarea va pieri din tine.
O, fragedă povară, dragul mamei,
Mireasmă dulce-a trupului, zadarnic
În scutece ai crescut la sânul meu,
Zadarnic n-am zbatut în chin și m-am
Trudit cu tine. Acum, și pentru cea
Din urmă oară, tu sărută-ți mama,
Aruncă-te spre cea ce te-a născut,
Cu brațele cuprinde-mă de umeri
Și gura ta sărute-mă! Helleni,
Voi care-ați iscodit dureri grozave,
De ce-mi ucideți pe acest copil
Fără de vină? Fiică a lui Tyndar,
Nu ești din Zeus răsărită, ci
Din mulți părinți, o spun și mai întâi
Din Furia ne-nlănțuită, apoi din Ură,
Din Crimă și din Moarte și din toate
Păcatele pe cari le crește Glia.
Eu nu cutez să spun că te-ai născut
Din Zeus, tu, urgie-a multor barbari
Și-a mulți helleni. O, de-aș pieri odată,
Căci de la ochii tăi frumoși se trage
Nefericirea mândrei țări troiene.
Luați-1, duceți-1 și aruncați-1,
De vă e drag să-1 aruncați. Mâncați
Din carnea lui, căci zeii vor

Să neucidă, nu-l pot smulge morții.
(Dă pe Astyanax în mâinile lui Talthybiu).
Ascundeți biete-mi trup și aruncați-l într-o corabie,
căci la frumoase nunți
Mă duc, eu care mi-am pierdut copilul!

CORUL

Sărmană Troia, câți de-ai tăi pierit-au
De dragul unei singure femei
Și al iubirii sale blestemate!
(Iese Andromaca pe carul ei).

TALTHYBIU

Copile, vino, smuls de la duioasa
îmbrățișare-a tristei tale mame,
Pășește spre cununa cea înaltă
A zidurilor patriei. Acolo
Ți-a fost, pesemne, scrisa ca să-ți lași
Tu sufletul. Luați-1!
(Oștenii lui Talthybiu ies cu Astyanax).
Spre a duce Atari solii ar trebui un altul,
Mai fără milă și mai aplecat
Spre lipsa de rușine decât mine.
(Iese Talthybiu).

HECUBA

Copile, fiu al tristului meu fiu,
Prin făr' delege i se fura viața Ta
mamei tale... mie. Ce sa fac?
Ce pot să fac, nemernica de mine?
Ți-nchin aceste răni ce-mi fac la frunte
Și întristarea sânului meu.
E Tot ce pot face. Vai ție, Cetate,
Și vai, copilul meu, ce ne rămâne,
Ce ne lipsește ca să ne-ndreptăm
Cu toata-nflăcărarea spre pieirea Desăvârșită?
(Cade pe locul ei de la început).

CORUL

Strofa 1

în Salamina ce crește albine, o rege Telamon,
Tu care scaun țineai în ostrovul
De valuri bătut, închinat spre colina
Sfântă pe care Athena iscă
Cel dintâi ram al măslinului verde,¹ cunună

1 întrecerea dintre Athena și Poseidon pentru câștigarea Atticei era săpată în marmură pe frontonul vestic al Parhenonului. Telamon, rege al Salaminei.

Cerească, podoabă-a cetății
Strălucitoare Athena;

Venit-ai, venit-ai să faci o ispravă
Cumplita-mpreună cu fiul Alemenei, arcașul
Cel care vrea să dărâme
Ilion, Ilion, draga cetate
A noastră, atunci de demult,
Când ai venit din Hellada.

Antistrofa 1

HI aducea pe frunțașii
în floare ai Helladei,
Căci era mânia de-armăsarii
uitați¹ în larg-curgătorul
Simois opri el lopata
Străbătătoare de ape și pupa de țarm o legă.
Apoi din fundul corăbiei scoase
Cu mâna lui arcul cel fără de greș —
nimicirea Lui Laomedon.²
Zidul lui Phoibos lucrat cu măsură, -ntr-o
vijelie împurpurată de foc răsturnându-1,
Cotropit-a al Troiei pământ.
Și așa, în două invazii, de două Ori,
lancea ucigătoare a surpat Zidul Dardaniei.

1 Cu o generație înainte de expediția troiană, Laomedon făgăduise celui ce i-ar mântui copila amenințată de un balaur o pereche de cai primiți în dar de la Zeus. După uciderea monstrului de Heracles, regele-și călcase cuvântul, stârnind mânia eroului. Cf. Iliada, VI 636 și urm.; XX 145 și urm.

2 Tatăl lui Priam

Strofa 2

în van printre vase de aur,
cu pasul molatic umblând,
Fiu a lui Laomedon,¹
Umpli ale lui Zeus pocale,
măreață menire,
Dar ce te-a născut
e în prada Focului
și ale mării Țărmuri
răsună de plâns.
Ca pasărea care-și tot cheamă
Puii, unele-și vaită bărbații,
Altele fiii, și altele mamele cele bătrâne.
Băile tale picate cu rouă,
Arena palestrelor tale S-au dus.
Lângă tronul lui Zeus
Ții chipul tău tânăr de haruri
în limpedea sa frumusețe,
în timp de Hellada distrase cu lancea-i
Țara lui Priam.

Antistrofa 2

Dorule, dor, tu care-ai venit odinioară

In casa lui Dardanos după voia Fiilor cerului,
La ce mărire înălțat-ai Troia,
Prin nuntă legând-o cu zeii!
Despre rușinea Lui Zeus ² nici nu voi spune.

1 Ganymede, îndrăgit de Zeus și făcut paharnic al olimpienilor.

2 Aluzia e la pasiunea lui Zeus pentru Ganymede, amintită într-o strofă precedentă.

Dar Aurora cu aurie nalbe a cărei lumină
Dulce-i muritorilor văzut-a
Căderea acestui pământ,
Văzut-a pieirea Pergamului,
Deși are în culcușul
Ei nupțial pe născutul
Țării acesteia.¹
Pe el l-a răpit către stele
Teleaga de aur cu patru
Cai. în pământul
Patriei mare fusese nădejdea
Și totuși al zeilor farmec
Pierit-a din Troia.
(Intră Menelau însoțit de oșteni).

MENELAU

O, ce frumoasă strălucești, lumină
A soarelui, tu, astăzi, când pe ea,
Helena, soața mea, voi pune mâna!
Eu sunt Menelau (multe-am pățit)
Și asta e oștire aheeană;
Venit-am cu la Troia nu de dragul
Unei femei, precum se crede, ci
Pentru bărbatu-amăgitor de oaspeți
Care din casă mi-a răpit nevasta;
El și-a luat pedeapsa de la zei
Și țara lui s-a spulberat sub lancea

1 Tithon, fratele lui Priam.

Hellenilor. Eu vin să iau cu mine
Pe cea din Sparta (nu mi-e drag să-i spun
Nevastă, deși ea mi-era nevestă).
Ea e-n aceste corturi cu femei
Troiene, socotită printre ele.
Cei cari cu lancea lor au dobândit-o
Cu-atâta trudă, mi-au lăsat-o mie,
Ca s-oucid, de n-aș vrea s-o duc iarăși
în țara argeiană. Am hotărât
Să n-o omor în Troia, ci, trecând
Cu vâsla marea, s-o aduc în țara
Hellenică și-acolo s-o predau
Spre-a fi ucisă¹ celor care au

De răzbunat morți dragi răpuși de Troia.
Intrați în corturi, slujitori, luați-o
De pletele-i mânjite de măcel;
De-ndată ce va bate vânt prielnic
Vom duce-o în Hellada.
(Hecuba în genunchi, se roagă).

HECUBA

O, tu, temei al Gliei, ce pe
Glie îți ai lăcașul, oricine ai fi, tu,
Care ești greu de cunoscut, o, Zeus,

I Se știe că această intenție n-avea să fie realizată. Zece ani mai târziu, sosit la Sparta pentru a afla știri despre tatăl său, Telemah avea să fie primit la curtea lui Menelau de o Elenă mereu frumoasă și mereu elegantă, care-i face onorurile casei cu o grație desăvârșită. (Odiseea, W 120 și urm.).

Fie că ești necesitatea firii,
Fie că ești doar cugetul senin
Al oamenilor, te slăvesc. Pe căi ascunse
Te duci, după dreptate, toate cele
Ce-s muritoare.¹

MENELAU

Ce este? Ce rugă nouă zeilor e asta?
(Hecuba se ridică)

HECUBA

Eu te aprob, Menelau, dacă-ți ucizi soția.
Dar fugi de ea, văzând-o, să nu te aprinzi de dor,
Căci ea răpește ochii bărbaților, dărâmă
Cetățile și caselor
Le pune foc. Cumplite
Sunt farmecele sale.
Eu o cunosc, și tu, și cei răpuși de ea.
(Adusă de oșteni, intră Helena luxos îmbrăcată)

HELENA

Menelau, vorba ta dintâi mă face
Să mă-nspăimânt.
Cu sila sunt târâtă

I Termenii folosiți pentru caracterizarea ființei supreme rechemau în mințile spectatorilor doctrine filozofice cunoscute celor mai mulți în zilele când scria poetul. Nu fără temei comentatorii regăsesc în cele câteva versuri ecouri din cosmologiile lui Heraclit, Diogene din Apollonia și Anaxagoras.

De slujitorii tăi în fața casei.
Că-ți sunt nesuferită știu, vreau totuși
Să-ți pun o întrebare.
Ce gând ai Tu și hellenii cu viața mea?

MENELAU

La judecată n-ai fost trasă,

dar întreaga oaste mie mi te-a dat
Să teucid, căci tu ai prăpădit-o.

HELENA

Dar nu mi-e dat să răspund la aceasta
învederând că n-ar fi drept Să mor ucisă?

MENELAU

Nu pentru vorbe doar,
ci pentru moartea Ta am venit.

HECUBA

Menelau, tu ascult-o, să nu moara
Neascultată. Dă-mi apoi și mie
Cuvântul să-i răspund. Nu știi nimica
Din multele-i păcate de la Troia.
Pe toate adunându-le, cuvântu-mi
Va duce-o la pieire.
De aceasta Nu scapă.

MENELAU

E de prisos orice, dar dacă totuși
Dorește să vorbească, slobodă-i!
Dar ca să știe: numai din pricina
A ceea ce mi-ai spus i-oi da cuvântul,
Nu de hatârul ei.

HELENA

Oricum vi s-ar părea că vă vorbesc,
Bine sau rău, la fel nu-mi va răspunde
Cel ce mă crede dușmană.
Eu, însă, Știind ce vină mi se poate face,
O voi răstălmăci,
Și mai întâi începătoarea răului e ea,
Femeia care l-a născut pe Paris.
Al doilea, care-a adus pierzarea
Troiei și a mea, este bătrânul care
-a ucis pruncul în chip de tăciune
Aprins,² pe viitorul Alexandru.
Ascultă ce-a mai fost: când judeca —
Ntreita-nlănțuire a trei zâne,³

1 După zguduitorile scene ale despărțirilor de Casandra și de Andromaca, apărarea plină de arguții a Elenei, ca și îndeobște duelul oratoric cu Hecuba ne apar puțin poetice. Ele erau însă pe placul unui public care se interesa de asemenea discuții în contradictoriu și care, ca să cităm un exemplu, gusta "reabilitarea" încercată de Gorgias în al său Elogiu al Elenei.

2 înțelege: pruncul apărut Hecubei în vis sub forma unui tăciune aprins. Speriat de prevestire, Priam încredințase copilul nou-născut unui bătrân, poruncindu-i să-l omoare. Acesta însă îl părăsise pe muntele Ida, unde fusese găsit și crescut de un păstor, până la recunoașterea și reprimirea lui Paris în familia regală. Faptele aici înfățișate constituiau subiectul dramei Alexandros, prima din trilogia a cărei ultimă parte o formau Troienele.

3 Faimoasa judecată a lui Paris, atât de des cântată de poeți și înfățișată în numeroase opere de artă ale antichității.

Era să fie dat lui Alexandru
Darul Palladei de a dobândi
Hellada-n fruntea oastei phrygiene
Și Hera-i jurui domnie-n Asia
Și peste țarmii Europei, dacă
Pe ea ar face-o să câștige Paris.
Dar Cypris * ridicând în slăvi făptura-i,
Lui mă fâgădui, dacă-ntrecea
Pe zâne-n frumusețe. Cugetă
La ce-a urmat de-aici: a învins Cypris
Și ce folos a tras din nunta mea
Hellada? Iată, n-ați căzut pe mâini
De barbari, nici nu v-ați luptat cu lancea,
Nici tirania lor n-ați îndurat-o
Dacă Hellada-ajuns-a fericită,
Eu pier vândută pentru frumusețea-mi,
Când ar fi trebuit să-ncing cunună
Pe fruntea mea!
Dar ai să spui că n-am vorbit nimic
Tocmai de aceea ce e vorba: cum
Fugit-am pe furiș din casa ta.
Veni, având cu sine nu o mică
Zeiță, acest demon al pierzării
Născut de ea, numit sau Alexandru
Sau Paris, ori cum vrei. Pe-acesta tu,
Hainule ce ești, mi l-ai lăsat
Când ai plecat din Sparta-n țara Cretei

1 Cypris (Kypris): epitet al Afroditei, zeizate adorată cu precădere în insula Cipru.

Pe-o navă. Întrebarea nu ți-oi pune-o
Ție ci mie: ce mi-era în gând
Când am plecat cu un străin de-acasă,
Trădând și casa și moșia mea?
Tu n-aî decât s-o pedepsești pe zână,
Să te arăți mai tare decât Zeus,
Căci în puterea lui sunt celelalte
Făpturi zieiști, iar el e rob acestei.
De mine-aibi milă! Acum îmi poți aduce
O vină care poate părea dreaptă:
Dacă răpus plecat-a Alexandru
În fundul gliei, măritișul meu
Urzit de zei, nu mai era, și-atunci
S-ar fi căzut să plec din casa lui
Și să alerg la năvile-aheiene.
Am încercat și asta. Martori mi-s
Străjerii ce veghează peste turnuri,
Pândarii de pe ziduri. Deseori

M-au prins când de pe creștete, cu funii
Făptura la pământ mi-o furișam.
Cu sila, noul meu bărbat Deiphobos ¹
Răpindu-mă, m-a luat soție-n ciuda
Troienilor. Cum ar fi drept atunci
Să fiu ucisă, pe ce drept, bărbate,
Când eu m-am măritat cu sila și
Când darurile date casei mele
În loc de lauri triumfali, amarnic
Mă închinau robiei? Dacă vrei
Să-nfrângi pe zei, înseamnă că ești nebun.

1 Fiul lui Priam

CORUL

Regină, apără-ți copiii
Și patria, și spulberă
Ademenirea ei, căci frumos zice
Deși nu face decât rău. Și asta-i cumplit!

HECUBA

Cu zânele mă voi lega
În luptă întâi, apoi voi arăta
Că vorbele-i nu sunt adevărate.
Eu nu pot crede că fecioara Pallas
Și Hera au ajuns cu nebunia
Până acolo încât să vândă Argos
Străinilor, iar Pallas să-ngenunche
Athena Phrygiei. Doar din copilărie
Și alintare s-au dus ele pentru
Mândrețea lor pe Ida.
De-al cui drag O zână cum e
Hera-ar fi cuprinsă
De-un dor atât de mare al frumuseții?
Ca să-și ia poate soț, mai bun ca Zeus?
Și-Athena vâna, poate, un mire printre
Cei fără' de moarte, ea care-a cerut
Tatălui ei s-o lase să rămâie
Fecioară, când nu-i place măritișul?
Nu face tu pe zâne fără' de minte
Ca să-nflorești vinovăția ta;
Pe cei cumiști nu-i vei îndupleca.
Ba ai mai spus de Cypris (și ce lucruri
De râs) că a venit cu fiul meu
În casa lui Menelau, ca și cum
N-ar fi putut, stând liniștită-n ceruri,
Să ducă-n Troia însăși Amyclai!*
Frumos era nespun fiul meu Paris
Și la vederea lui sufletul tău
S-a făcut Cypris.
Pentru muritori Smintelile iubirii,

ele sunt Chiar Aphrodite!
Numele acesta începe,
într-adevăr, ca Aphrosyne...²
Când l-ai văzut în barbaru-i veșmânt
Strălucitor de aur, ți-ai ieșit
Din minți. în Argos aveai stare
Puțină și lăsând în urmă Sparta
Pentru cetatea phrygicilor în care
Un râu de aur curge, ai visat
Să te răsfeți în revărsări de aur.
Nu-ți ajungea să pângărești doar casa
Bărbatului cu desfrânarea ta.
Fiul meu, spui, cu sila te-a răpit.
Dintre spartani, știut-a unul asta?
Ce strigăt de pierzare ai strigat
Spre Castor, tânăr încă, sau spre Poluux,
Ce printre vii erau, nu printre stele? ³

1 Amyclai, cetatea lui Tyndar, tatăl Elenei, situată nu departe de Sparta.

2 Contrariul înțelepciunii: Sophrosyne, deci "rătăcire", "nebunie".

3 După moarte, cei doi "fii ai lui Zeus" (Dioscurii) fuseseră transformați în aștri și adorați ca divinități protectoare ale corăbierilor (legendă mitologică).

Și după ce ai nimerit la Troia,
Cu-argieii după tine, începu
A lăncilor cumplită-ncăierare.
De câte ori ți se vestește o faptă
De arme-a lui Menelau ca mai bună,
II lăudai, încât se-ndurera
Feciorul meu că are un puternic
Vrăjmaș în dragostea-i. Dacă troienii
Aveau o soartă bună, nu era
Nimica celălalt. Privind norocul,
Ca să te ții în calea lui mereu,
Nu vrei să știi nimica de virtute.
Ne spui apoi de funia cu care
Îți legai trupul ca să te cobori
Din turnuri, ca și cum stăteai la Troia
Fără de voie. Unde ai fost prinsă
Legându-te cu funia de gât
Sau ascuțind un junghi, ca o femeie
Cinstită ce jeleşte după-ntâiul
Bărbat al ei? Ci eu cu multe vorbe
De multe ori te-am tulburat: "Copilă,
Te du! Nunti-mi-or alte nunți feciorii,
Chiar eu fugind cu tine te voi duce
La năvile aheilor; ci pune
Un capăt luptei noastre cu hellenii!"
Dar vorba mea ți se părea amară.
La Alexandru-acasă întreceai
Măsura semeției și doreai

Să ți se-nchine barbarii mereu,
Căci asta era totul pentru tine.
Și-n aste-mprejurări, acum,
Venit-ai încărcată de scumpeturi,
Privind, în îndrăzneala ta, aceeași
Lumină-a zilei ca bărbatul tău.
Femeie blestemată, s-ar cădea,
Smerită și în straie zdrențuite,
Și tremurând de lirică, și cu părul
Tăiat să vii aici! Înțelepciunea
Ți-ar sta mai bine ca necuviința,
După atâtea far'delegi! Ascultă,
Menelau, cel din urmă Cuvânt al meu:
Hellada încunun-o
Așa cum îți stă bine, ucigând-o
Pe asta și fă lege celorlalte Femei,
să moară Aceea care-și
va-nșela bărbatul.

CORUL

Menelau, pentru casa și pentru
Strămoșii tăi, să-ți pedepsești soția.
Ferește-te să nu te-nvinuiască
Hellada că ești slab, și te arată
Vrăjmașilor puternic.

MENELAU

Ca tine cred și eu: de bună voie
S-a dus din casa mea în patul altui,
Iar Cypris din trufie a fost spusă.
Hai, mergi la cei care te vor ucide
Cu pietre, ispașește-n mic, murind,
Ale aheilor mari suferințe,
Și-nvață a nu mă face de rușine.
(Helena cade în genunchi).

HELENA

Nu, în genunchi te rog, nu mă ucide
Pentru un rău întemeiat de zei,
Ci, iartă-mă!

HECUBA

O, nu trăda pe soții tăi de luptă
Uciși de ea. Eu pentru ei
și fiii Mei te implor.

MENELAU

Ci taci, bătrâno, de ea nici că-mi pasă.
Oștenilor le poruncesc s-o duca La năvi.
Pe ele va străbate marea.

(Iese Helena dusă de oșteni).

HECUBA

Să nu se urce pe aceeași punte
De navă ca și tine!

MENELAU

De ce? Este mai grea ca altădată?

HECUBA

Nu este-ndrăgostit să nu iubească, Ce i-a fost drag, mereu.

MENELAU

Cum o fi dorul
Acelor ce i-au fost odată dragi.
Va fi precum dorești, n-o să se urce
Pe nava mea. Nu-i rău ce spui.
Ajunsă In Argos va muri
în chip nemernic Nemernica,
așa cum se cuvine,
Și-ntr-acest fel va-ndupleca
pe toate Femeile la-nțelepciune.
Nu-i Deloc ușor. Și totuși moartea ei
Le va înfricoșa desfrâul, chiar
De-ar fi mai desfrânate decât dânsa.
(Menelau iese înconjurat de ai săi)

CORUL

Strofa 1

Și-așa tu le-ai dat la ahei
Templul din Ilion și Altarul
pe care se ard Mirodenii,
o, Zeus, văpaia Azimei sfinte
și fumul Smirnei ce suie la cer
Și Pergamul sacru și Ida,
Ida cu văile pline De iederă,
mult străbătute De ape iernatice,
și Culmea pe care întâia
Rază a soarelui bate,
Lăcaș, strălucind în lumina Zeiască.

Antistrofa 1

Zadarnice jertfe și
Freamătul pe întuneric
Al melodioaselor coruri,
Și serbările-noptilor-toate'
închinat la noi, și atâtea
Icoane săpate în aur.
Zadarnică luna cea sfântă

De câte douăsprezece
Ori se perindă. Mă-ntreb,
Mă-ntreb dacă-ți pasă de asta,
Doamne, ție, ce stai
Pe scaunul tău în tărie,
Și de năprasnica pară
A focului care-nvelit-a
Cerul pierdutei cetăți.²

Strofa 2

O dragul, o soțul meu drag,
Tu mort rătăcești fără apă³
Și fără mormânt, și pe mine
O navă pe valuri cu-avântul

1 înțelege: făcute să dureze noaptea întreagă.

2 Pasaj anevoie de înțeles. O primă interpretare ar putea fi: zadarnice și cele douăsprezece luni sfinte ale frigilor. Alții, dând cuvântului selanai accepția de "turtă în formă de lună", atestată de unii lexicografi, traduc: "zadarnice și turtele (de formă lunară ale) frigilor, oferite zeilor câte douăsprezece odată".

3 Lipsit de ablațiunile rituale, fără ca trapul celui mort să fi fost scăldat.

în aripă, m-o duce în Argos,
Pășune de cai, unde zidul
De piatră-al cyclopilor suie¹
Până la ceruri. Și droaia
Copiilor prinsă de porți
Geme prin lacrimi. Iar mama²
Strigă și strigă: "Vai mie,
Singură sunt și aheii
Departate mă duc de privirea Ta,
pe o navă albastră
Ce spintecă marea cu vâsle,
în Salamina cea sfântă
Sau creștetul Isthmului³
domn Peste două limanuri de apă,
Unde și-au porțile lor
Ale lui Pelops lăcașuri".⁴

Antistrofa 2

Și ca Menelau trecând
Cu nava-i pe mare, de două
Ori înălțat să se-âbată
în mijlocul punții sfânt focul

1 Operă a ciclopilor au fost judecate în antichitate puternicele ziduri ale Tirynthului și Micenei, scoase la iveală de arheologii din zilele noastre.

2 Pasaj anevoie de înțeles. Cei mai mulți interpreți consideră mater ca un vocativ; alții, în loc de al doilea boa, citesc kora, înțelegând "Iată fata strigă «Vai mie, mamă, singură sunt»..."

3 înălțimea numită Acrocorinthos, lângă portul cunoscut.

4 Peninsula (acum insulă) numită până astăzi Pelopones.

Scânteietorului fulger,

Acum când cu lacrimi multe
Plângându-mi robia mă duc
Din Ilion, patria mea.
în surgun în Hellada. De-ar fi
Ca aceea ce are oglinzi
De aur, frumoase podoabe
Ale fecioarelor — fiica
Lui Zeus — să n-ajungă odată)
în țara străbunilor săi
Din Sparta și nici la căminul
Unde își are culcușul!
Iar cel ce va lua-o pe ea,
Blestemata soție, oroarea
Marei Helladei, pieirea
Tristă a râului Simois,
De-ar fi să n-ajungă-n cetatea
Pitană¹ și nici înaintea
Porții de aramă a Zânei.
(Intră Talthybiu și câțiva însoțitori, purtând pe scutul uriaș al lui Hector trupul zdrobit al lui
Astyanax).

Vai, vai!
Amaruri noi se-aștern pe acest pământ
Peste amaruri noi, priviți sărmene
Soții ale troienilor pe mortul
Astyanax, ca discul aruncat
Din turnuri fără milă.
Ucigașii Danai îl aduc.

1 "Cetatea pitană" e Sparta. "Zâna" la care se face aluzie, Athena Chalkioikos ("Cea cu locuința de aramă"), astfel numită după plăcile de bronz ce-i împodobeau templul.

TALTHYBIU

Hecuba, în zvonul valurilor mării
O navă așteaptă prada cea lăsată
De fiul lui Ahile și e gata
Să plece către țărmul Phtiotidei.
Și Neoptolem¹ însuși a plecat
Când auzi de noua suferință
A lui Peleus,² pe care din pământul
Său Akastos, născutul din Pelias,
L-a alungat. El repede și fără
Să aibă a zăbovei desfătare
S-a dus, cu el s-a dus și Andromaca
Ce s-a împins la multe lacrimi când
Ieși dintr-a pământului strânsoare
Plângându-și țara, binecuvântând
Groapa lui Hector. Ea ceru să fie
Lăsată să îngroape-acest copil
Al cărui suflet a zburat pe când

Căzu din înălțimi, el fiul lui
Hector al tău. Iar scutul cu spinare
De-aramă ce fu spaima aheimei,
Pe care tatăl tău îl tot ținea

1 Neoptolem. fiul lui Ahile.

2 Peleus. tatăl lui Ahile.

Alătura de el, nu va fi dus
La vatra lui Peleu, nici în cămara
Unde mireasa, Andromaca, mama
Acestui mort, cu jale l-ar privi,
În loc să fie îmbrăcat în cedru
Sau piatră, va fi înmormântat cu scutul
Copilului tău. În brațele tale
Vom pune trupul lui ca să-l acoperi
Cu văluri și cununi așa cum ai
Putința astăzi, căci plecat-a,
Și-a domnului ei pripă n-a lăsat-o
Să-și pună în mormânt copilul. Noi
După ce vom împodobi pe mort,
Cu lancea vom săpa țărâna și
L-om înveli într-ânsa.
Tu repede plinește ceea ce
Ți-am arătat. Noi ți-am cruțat o trudă
Căci străbătând prin apa lui Scamandru
Scăldat-am mortul, l-am spălat de sânge.
Ci-i vom săpa o groapă adâncă și
Așa de-om merge repede, și tu
Și eu putea-vom ancora cu nava
Noastră acasă.

HECUBA

Lăsați-i jos rotundul scut al lui
Hector. Priveliște de jale este
El pentru mine. Nu mi-e drag să-l văd.
O, voi, ahei, ce vă trufiți mai mult
Cu armele decât cu mintea, pentru ce
Temându-vă de un copil ați făptuit
Această crimă nemaipomenită?
Vă era teamă să nu-nalțe odată
Troia căzută? Nu sunteți nimic,
Voi, care-n ciuda faptelor mărețe
Ale lui Hector în bătăi și a mii
De alte brațe, ne-ați răpus, acum,
Când Troia-i cucerită și troienii
Înfrânți, voi v-ați temut de un prunc.
Urăsc Spaima de care se-nspăimântă omul
Cel nepătruns de fioru-nțelepciunii.
O, dragul meu, cât de neîndurătoare
Venit-a moartea pentru tine. Dac-ai fi

Murit pentru cetate, după ce
Ai fi sorbit plăcerea tinereții,
A-nsurătoarei, a regalității,
Care te face zeilor asemeni,
Ai fi fost fericit, dacă în ele
E fericire. Văzând aceste lucruri
Pe care tu le-ai cunoscut, copile,
Nimic nu știe acum sufletul tău.
În casa ta nu vei avea nevoie
De ele; cap nefericit, cât de grozav
Te-a zdrobit zidul patriei —
lucrarea Lui Loxias! Ci mama ta, adese,
Cosițe împletind, te-acoperea
De sărutări, pe unde râde în hohot
Sângele țestei tale sfărâmate.
O, mâini, icoană care mă-ncânta
A mâinilor tatălui său, zăceți
În fața mea molatice și frânte-n
Încheieturi, o, gură dragă care
Ai aruncat atâtea nebunii
Pierdută ești, mințea tu când pe patu-mi
Culcându-te spuneai: "O, mamă,
Din păru-mi inelat eu voi tăia
Cosiță lungă pentru tine și
Voi duce la mormântul tău alaiul
Prietenilor mai, și ți-oi rosti
Cuvinte de duioasă despărțire".
Și-acum nu tu ci eu, bătrână fără
De țară, fără de copii, îngrop,
Îngrop cadavrul tău sărman și-atât de tânăr!
Vai mie, alintări nenumărate,
Veghi ale mele, somnuri nedormite,
Deșertăciuni mi-ați fost! Odată
Ce-ar putea scrie* pe mormânt poetul:
"Argeii au ucis acest copil,
Temându-se de dânsul"? Rușinoasă
Inscripție pentru Hellada. Cum
Părinții tăi nu ți-au lăsat nimica,
Măcar avea-vei scutul cu spinare
De-aramă drept sicriu.
O tu, frumos brățar, ce apărai
Brațul lui Hector, ai pierdut pe cel

1 Deprinderea clasică a inscripțiilor pe lespezile de mormânt, care ne-a prilejuit o bogată recoltă de epigrame funerare, e proiectată aci într-un trecut foarte depărtat.

Mai mândru din stăpânii tăi.
Ce dulce Se culcă prin inelul tău
tiparul Brațului său și pe frumosul crug
Al rotunzimei tale trăsături
Sudorii ce adesea de pe fruntea-i

Frumoasă picura, când în amarul
Bătăilor te-apropia de față.
Ci mergeți și aduceți ce mai este
Podoabă pentru bietul mort, căci soarta
Pe care ne-o dau zeii nu ne lasă
Ceva frumos.
Ai să primești ce am Și eu.
Nebun e printre muritori acela
Care se bucură crezând că fericirea
Lui e fără de capăt, căci ursita
în jocurile ei e ca paița
Ce saltă ici și colo.
Nimeni nu-i într-una fericit.

CORUL

Și iată, ele pe mâini îți aduc
Din spoliile phrygiene podoaba
Ca să gătești pe mort.

HECUBA

Copile, tu n-ai fost învingător
La alergări de cai, la încordarea
Arcului și phrygienii n-au ajuns
Sa te slăvească-n lupta dreaptă și
La vânători de fiare, totuși mama
Tatălui tău îți dă aceste lucruri
Din câte odinioară ți-au fost dragi.
Acum ți le-a răpit cea blestemată
De zei Helena, Și sufletul ți-a stins
și casa Ți-a spulberat-o.

CORUL

Ei, ei, îmi sfâșii, îmi sfâșii inima cu vaietele tale.
O, tu odată-mi puteai fi un mare Monarh al țării!

HECUBA

Ce se cuvenea să pui pe tine
La cununia ta cu cea mai mândră
Fiică a Asiei, podoaba Straielor phrygice,
cu ele-ți înveșmânt trupul.
Și tu, ce ești puternică-n izbânzi
Tu, mumă de trofee nesfârșite,
Iubită pavăză-a lui Hector
încununată fii, tu nesupusă Pieirii,
vei pieri cu el¹.

CORUL

Vai, vai!
Amară jale, Glia, o,

1 Lipsesc versurile 1224 — 1225.

Copile, te primește,
O, mamă, gemi!
Vai, vai!
Cântarea morților.
Vai mie!

HECUBA

CORUL

Vai mie! Da, cumplite
Sunt patimile tale.

HECUBA

Lega-voi cu fâșii rănil tale,
Trist medic, doar cu numele,
și care Nu vindecă.
Se va-ngriji de celelalte
Și tatăl tău, la morți.

CORUL

Cu pumnii bate, bate capul tău,
Iar mâinile ca vâslele să bată!
Vai mie, vai!

HECUBA

O, dragi femei...

CORUL

Hecuba, grăiește supuselor tale!
Ce spune glasul tău?

HECUBA

Nimic n-aveau mai mult în cuget zeii
Decât durerea mea, și peste toate
Cetățile din lume urau Troia;
Zadarnic le-aduceam jerfe de boi.
Dacă de sus ne-ar fi trăsni un zeu
Zvârlindu-ne în fundul gliei, noi
Am fi pierit și n-am fi fost cântate
De buze-n innuri și n-am da prilejul
De cântec muritorilor ce vin.
Ci mergeți, puneți mortul în sărmanu-i
Mormânt, căci are ce i se cuvine:
Cununa morților.
Eu cred ca celor morți puțin le pasă
Că cineva le-o-ntruchipa mărețe înmormântări.
E numai o deșartă înfumurare a celor vii.
(Oștenii duc cu ei scutul și cadavrul).

CORUL

O,o!

Nefericită mamă ce prin tine
Și-a spulberat nădejdea vieții sale
Cea mare. Mult te fericeam odată
Că din părinți de bun neam te născuseși,
Și de grozavă moarte ai mai pierit.
(Se agită facile în depărtare) Ei, ei!
Ce brațe purtătoare de vâpăi
Văd fluturând pe creștetele Troiei?
Ce nouă jale amenință Troia?
(Intră Talthybiu însoțit de oșteni).

TALTHYBIU

Spun căpitanilor de cete care
Au sarcina să pună foc cetății
Lui Priam, să nu țină-n mâini
Văpaia fără de folos, ci focul
Să-ncingă-așa ca, pustiind cetatea
Ilionului, voiși să-ncepem drumul
Acasă de la Troia.
Iar voi — căci spusa-mi are două rosturi —
Fiice de troieni, când căpitanii
Oștirii da-vor sunet viu de bucium,
Ndreptați-vă spre năvile-aheene
Ca să fiți duse din această țară.
Iar tu, bătrâno, cea mai oropsită
Femeie, du-te după dânșii, ci
De la Ulysse vin la tine, lui
Te-au dat sorții roabă-n altă țara.

HECUBA

Vai mie, vai sârmana, iată culmea
Și capătul a toată suferința.
Mă duc din țară, iar cetatea mea
E închinată focului. Bătrâne
Picioare, hai, urniți-vă, să duc
Salutul meu cetății întristate:
O, tu, cea mare-odată, tu cea plină
între barbari de-un duh trufaș, tu vei pierde,
O, Troia, în curând vestitu-ți nume.
Ei îți dau foc, pe noi ne duc ca roabe
Din țară-acum. O, zei, dar de ce oare
Să mai invoc pe zei? Și altă dată
Chemați au fost și nu m-au ascultat.
Hai, s-alergăm la foc! Frumos mi-ar sta
Să mor o dată cu cetatea-n flăcări!

TALTHYBIU

Nebună ești, sărmano, după-atâtea
Dureri. Luați-o, n-o cruțați, se cade
S-o dăm pe mâna lui Ulysse și
Ca pradă să i-o ducem.

HECUBA

Ohohoho!
Fiu al lui Chronos, domn
Al Phrygiei, părinte
Ce ne-ai născut,¹ ocară
Ce suferim, noi, neamul lui Dardanos,
O vezi?

1 Dardanos, întemeietorul neamului troian, era ținut drept fiu al lui Zeus.

CORUL

O vede, dar marea cetate,
Cetatea care-a fost, pierit-a.
Nu mai e Troia.

HECUBA

Ohohohoh!
Cum luminează Ilionul! focul
A-ncins acoperișul templelor
Din Pergam, și cetatea
Și-al zidurilor creștet.

CORUL

Ca fumul risipit de vânt, în aer,
Țara prăbușită Sub lance pieri.
Palatele ei pustiite de foc
Și de lancea vrăjmașă.

HECUBA

O, Glie care mi-ai hrănit copiii!

CORUL

Ei, ei!

HECUBA

Copii, voi auziți,
Pricepeți strigătele mamei?

CORUL

Deștepți pe morți cu bocetele tale.

HECUBA

Întind pe jos ciolanele-mi bătrâne,
Și cu amândouă mâinile Bat în pământ.

CORUL

Și, după tine, eu
Pun la pământ genunchii-mi,
Strigând de la cei morți
Pe soțul meu sărmanul.

HECUBA

Ne iau, ne duc...

CORUL

Sfășietor,
Sfășietor mai strigi!

HECUBA

în casele în care vom robi...

CORUL

în altă țară...

HECUBA

O Priame, Priame, ești mort,
Fără mormânt, fără prieteni.
Nu știi durerea mea.

CORUL

O moarte neagră așternu zăbranic
Pe ochii lui. Neprihănit e el!
De moartea lui cea plină de prihană.

HECUBA

O temple ale zeilor, o dragă Cetate!
Ei, ei!

CORUL

HECUBA

În focul morții crunte
și-n al lăncii Fier vă sfârșiți.

CORUL

Curând în țara-mi dragă
veți ajunge Paragini fără nume.

HECUBA

Și pulberea, asemeni unui fum
întraripat, suindu-se-n văzduh
Va face să nu știu unde-a fost casa.

CORUL

Al țării nume însuși se va șterge,
Căci una după alta toate trec.
Ea nu mai e acum, sărmana Troia.

(Pergamul se prăbușește)

HECUBA

Ați priceput? Ați auzit?

CORUL

E vuietul Pergamului ce cade.

HECUBA

Cutremurul, cutremurul cuprinde...

CORUL

Cetatea-ntreagă.

HECUBA

Oh, oh, picioare tremurânde,

Purtați-mi pasul, mergeți

Spre ziua de robie a vieții!

(Sună buciumele)

CORUL

O, o, sărmană

Cetate! Iar acum,

îndreaptă-te spre năvile-aheiene.